

COSUN MAGAZINE

05
2015

DE ZELFAANVOER WORDT GESCHIEDENIS 8

SUIKER UNIE **BESTE LEVERANCIER**

Suiker Unie is door Coca-Cola Enterprises (CCE) uitgeroepen tot beste leverancier in 2014 in Europa. Begin oktober kwam CCE de award uitreiken. Daarbij werd o.a. een bezoek gebracht aan bietenteler, tevens ledenraadlid, Örjan Schrauwen in Zevenbergen. Cosun is zeer content met deze award. Het is een waardering voor de inzet van Suiker Unie op diverse terreinen zoals kwaliteit, service, duurzaamheid, waarde en innovatie.

Delegatie Coca-Cola op bezoek bij Örjan Schrauwen (2^e van rechts)

INDEX

Van de voorzitter	3
Discussie premiebeleid 2017	4
Loonverwerking bieten loont	6
Natte start campagne	7
De zelfaanvoer wordt geschiedenis ..	8
Betacal levering sneller	10
Het blijft opletten	11
IRS-informatie	12
Kort Nieuws	16

CONTACT

Cosun, redactieadres

Postbus 3411, 4800 MG Breda
076-5303307
secretariaat.rvb@cosun.com
www.cosunleden.nl

Suiker Unie centraal agrarische dienst

Postbus 100, 4750 AC Oud Gastel
0165-525252
agrarischedienst@suikerunie.com
www.cosunleden.nl
Voor adressen agrarische dienst in de regio zie: www.cosunleden.nl

COLOFON

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voor leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Suiker Unie, IRS, Peter Roek

Foto omslag

Martijn Voorbraak, bietenteler te Dinteloord

Basisontwerp

Koenders Design

Opmaak en druk

SMG-groep, Hasselt

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2015

REORGANISATIE SVZ

Cosun-dochter SVZ concentreert haar productie in Polen in de fabrieken in Tomaszów and Opole. De vestiging in Karczmiska gaat eind van dit jaar dicht. De productie wordt uit efficiencyoverwegingen verplaatst naar de fabriek in Tomaszów. In Karczmiska worden geconcentreerde fruitpurees gemaakt.

OOK VAN AVIKO!

Aviko heeft onder de merknaam Aviko Premium Pom' Fraîches zes nieuwe aardappelspecialiteiten geïntroduceerd. Het gaat om drie varianten gemarineerde aardappeltjes en drie soorten gegratineerde aardappelschijfjes. Ze gaan naar de horeca en cateringbedrijven. En zijn dus 'anoniem' voor de consument. Voorlopig, althans.

VERANDERINGEN

Dirk de Lugt
Voorzitter

De kop is eraf, campagne 2015 loopt. De regen in september heeft het rooien er niet gemakkelijker op gemaakt. Qua tarrapercentages en suikergehaltes zat het evenmin mee, maar nu – tweede week oktober – gaan we de goede kant op. En als het weer meezit, willen we allemaal aan de slag op het land, juist omdat er nog zoveel moet gebeuren. Met ieders inzet en een portie geluk leveren we bieten van goede kwaliteit bij de suikerfabrieken aan. Dat is ons aandeel in deze relatief korte campagne 2015.

Internationale suikermarkt

Waar we als Nederlandse suikersector heel weinig invloed op hebben, is de wereldmarkt. India en Thailand hebben enigszins tegenvallende oogsten gerapporteerd. China heeft fors meer suiker geïmporteerd en de Braziliaanse overheid

heeft ingestemd met een verhoging van de ethanolprijs met 6% wat allemaal positief doorwerkt in wat hogere suikerprijzen. Maar zelfs alles opgeteld, lijkt het nog niet te wijzen op een structurele verbetering van de prijzen op de wereldsuikermarkt. Dit vanwege de enorme suikervoorraden – zo'n 80 miljoen ton – goed voor een halfjaar wereldconsumptie en de lage koers van de Braziliaanse munt. De vrije wereldmarkt wordt voor 50% beleverd uit Braziliaanse export. De Braziliaanse munt is inmiddels gedaald tot het laagste niveau in dertig jaar en dat maakt de export een stuk goedkoper. Op de Europese suikermarkt is er iets anders aan de hand. Door het lage prijsniveau in Europa is er afgelopen jaar minder rietsuiker geïmporteerd. Vanwege droogte lijken de opbrengsten in Oost-Europa tegen te vallen. Op zich is dat geen probleem want door de overvloedige oogst van afgelopen jaar ligt er nog veel suiker in de opslag. Toch kan dit de suikerprijs een duwtje in de rug geven. Of dit gaat gebeuren, moeten we afwachten. De Europese Commissie heeft altijd de mogelijkheid om maatregelen te nemen om extra suiker beschikbaar te krijgen voor de Europese markt.

2017 en verder

Waar we wel invloed op hebben, is de bietenteelt en -verwerking. Qua efficiency zijn we als Nederland koploper en dat geeft ons een stevige uitgangspositie voor de toekomst. Waar we ook invloed op hebben, is de werkwijze na 2017 als de marktordening is vervallen. Bijvoorbeeld de kwaliteitsverrekening, minimumbietenprijs en premieregeling. Maar ook hoe we omgaan met een eventuele uitbreiding als de markt daarvoor ruimte biedt.

Om al deze veranderingen in een nieuw Cosun-suikersysteem te verwerken wordt het automatiseringssysteem opnieuw ingericht. Statuten en reglementen worden eveneens aangepast. Er wordt hard gewerkt om in het voorjaar van 2016 alles gereed en gebruiksklaar te hebben. Vóór de zomer worden aandelen omgewisseld in de nieuwe ledenleveringsbewijzen (LLB). Aandelen en basisreferentie 2017 worden geïntegreerd. Met de aanname dat de toewijzing van 2016 wordt volgeleverd. Let wel, telers die in 2016 hun toewijzing niet volmaken, krijgen hierdoor een lagere basisreferentie en dat werkt nog heel veel jaren door.

De planning is de toewijzing voor 2017 tijdig toe te sturen om u de kans te geven om eventuele aanpassingen in het bouwplan door te voeren. Het lijkt allemaal nog ver weg, maar deze planning is nodig om zowel in de eigen bedrijfsvoering als in ons gezamenlijke suikerproductiebedrijf de mogelijkheden te benutten die het einde van de suikermarktordening biedt. In de teelt- en kringvergaderingen van komende winter is er volop gelegenheid om met elkaar in discussie te gaan over alle veranderingen en de gevolgen daarvan. Daarnaast zijn de medewerkers van de agrarische dienst uiteraard graag bereid uw vragen te beantwoorden.

Komende winter zullen we met de ledenraad het nieuwe Cosun-suikersysteem afronden en vaststellen. Daarna geven we alle aandacht aan een zorgvuldige invoering en toepassing.

Suiker Unie verwacht dat voor de jaarwisseling alle bieten van de huidige campagne zijn verwerkt. Ik wens u en allen die meewerken aan deze campagne heel veel succes!

DISCUSSIE PREMIEBELEID 2017

Op 9 september kwam de ledenraad bijeen voor een extra bijeenkomst, die vooral in het teken stond van de betalingssystematiek die Cosun gaat hanteren vanaf 2017. Het einde van de quoteringsregeling is aanleiding om ook de kwaliteitsverrekening en de premiemethodiek opnieuw te bekijken.

De suikergehalteverrekening blijft in 2017 9% van de basisprijs. Verschil is wel dat die basisprijs geldt bij bieten van 17% en 91 WIN. Uit berekeningen van Suiker Unie blijkt dat een dergelijke verrekening recht doet aan de waarde van bieten met een hoger of lager suikergehalte dan de standaard. Vanaf 2017 is er geen extra aftrek meer voor bieten met een erg laag suikergehalte. Nu geldt nog een aftrek van 12% in het traject tussen 14,5% en 15% en een aftrek van 18% voor bieten met een gehalte van minder dan 14,5%.

Vroege en late premie

De raad van beheer wil vanaf 2017 de vroege premies iets hoger vaststellen dan nu. Dit was in mei al toegezegd aan de ledenraad. Dit als extra compensatie voor de telers die bij de vroeglevering gemid-

deld met lagere suikergehaltes te maken hebben. In de vroegleverperiode tot 1 oktober loopt de premie straks op met 2 cent per ton per dag extra. De ledenraad kon zich vinden in dit voorstel. Veel meer discussie was er over de late premie. De raad van beheer presenteerde cijfers waaruit blijkt dat de suikeropbrengst de laatste jaren niet alleen is gestegen, maar ook dat de hoogste opbrengst tegenwoordig niet begin november wordt behaald, maar pas eind november. De kans op vorst is eind november nog klein. Dit roept de vraag op of het terecht is om vanaf 22 november al late premie te betalen. De raad van beheer stelde daarom voor om pas per 1 december premie te betalen. Voor een verschuiving van de startdatum van de late premie konden veel kringbesturen (maar niet alle!) nog wel begrip opbrengen. Dat gold echter niet voor

de consequentie die de raad van beheer daaraan verbond. Namelijk, dat daarmee de late premie voor alle leveringen in december en januari zou dalen. Zeker het leveren in januari moet aantrekkelijk genoeg blijven, was de reactie vanuit de ledenraad. Late levering betekent in veel gevallen dat de bieten afgedekt moeten worden. De risico's wanneer het warm is in december en januari zijn echter nog groter, werd gesteld. Wanneer bieten tijdens de bewaring gaan broeien, lopen

Leden van de raad van beheer Gerard van Tilburg (l) en Ben van Doesburgh

de verliezen sterk op. Het risico tijdens de bewaarperiode ligt bij de boer. Ook werd gewaarschuwd voor het gevaar dat telers nog later in de campagne gaan rooien. Als de bieten uiteindelijk niet geleverd kunnen worden, is dat niet alleen een verliespost voor de teler, maar ook voor Cosun. Laat leveren is niet populair en telers die daarvoor kiezen en bereid zijn om hiervoor te investeren, moeten niet ontmoedigd worden.

Gezien de discussie zal de raad van beheer het voorstel aanpassen. Het zal vervolgens opnieuw in de ledenraad aan de orde komen.

Partijpremie

In de loop der jaren is de hoeveelheid bieten die de leden per keer leveren, sterk gestegen. De gemiddelde partijgrootte in 2002 was 232 ton en in 2014 549 ton. Dit betekent dat steeds meer partijen een bonus krijgen op basis van hun omvang. De raad van beheer stelde daarom voor om de normen voor de partijpremie aan te passen. De grens voor de bonus gaat in dit voorstel van 300 naar 500 ton. Voor partijen kleiner dan 400 ton (nu nog 200 ton) zou er een malus komen. Ook

wil de raad van beheer af van de huidige mogelijkheid om met meerdere telers één partij te leveren. Dit vanwege de praktische problemen met de uitvoering. Dit laatste punt leverde discussie op, omdat "de goeden niet onder de kwaden moeten lijden". Kleine telers komen niet meer onder een malus uit, als ze op basis van de omvang van hun eigen partij worden afgerekend. In het CSVCOVAS-gebied, waar de bieten met een bietenmuis worden geladen, spelen de genoemde praktische problemen niet. De ervaringen met de partijpremie zijn positief. Vanuit de ledenraad kwam de reactie dat de vrije zone tussen bonus en malus niet te krap moet worden. Een bedrijf met een behoorlijk omvang moet geen malus krijgen, wanneer een deel van de bieten laat geleverd wordt.

Vanuit de ledenraad werd zelfs gesuggereerd om vanaf 2017 helemaal niet meer met partijpremies te werken, gezien de beperkte bedragen die in het voorstel van de raad van beheer als premie uitgekeerd zouden worden. Deze suggestie kreeg bijval, maar er werden vanuit de ledenraad ook kanttekeningen bij geplaatst. Uit grote partijen worden minder monsters

Kringbestuur Holland in overleg

gestoken. De kosten die daarmee worden bespaard, worden via de partijpremie naar de telers teruggestuurd. Gezien de discussie, concludeerde de voorzitter dat ook aan dit voorstel nog gesleuteld moet worden.

Doorschuiven

De raad van beheer stelde voor om ook in 2017 de mogelijkheid te behouden om een deel van de surplusbieten en overschotbieten door te schuiven. Net als nu moeten de leden voor 1 september aangeven of ze willen doorschuiven. Een reactie uit de ledenraad was dat deze regeling voor Suiker Unie niet gunstig is en voor de leden niet praktisch: Die willen later beslissen dan 1 september. De raad van beheer gaf aan dat de optie om door te schuiven vooral als een service richting de leden moet worden gezien. Suiker Unie heeft geen belang bij doorschuiven. Voor de teler is het een principiële keus: Wil ik doorschuiven of niet? Als de opbrengst tegenvalt en hij geen surplus-suiker levert, wordt er ook niets doorgeschoven. Omdat veel suiker al in het najaar verkocht wordt, moet Suiker Unie tijdig weten hoeveel er doorgeschoven wordt en dus niet verkocht kan worden. De ledenraad ging akkoord met het voorstel voor de doorschuifregeling. Ten aanzien van het premiebeleid heeft de raad van beheer nog huiswerk te doen. De discussie wordt in november vervolgd.

Jan Willem van Roessel

FINANCIËLE RESULTATEN

De ledenraad kreeg van financieel directeur Tine van de Werken een kort overzicht van de financiële resultaten van Cosun in het lopende boekjaar. De cijfers in de eerste acht maanden lagen in lijn met de cijfers die eind mei waren gepresenteerd.

De niet-suikeractiviteiten presteren in lijn met de verwachting en overall ongeveer op het niveau van vorig jaar. Suiker Unie presteert beter dan verwacht, maar veel minder dan voorgaand jaar. In de loop van 2015 is de suikerprijs op de wereldmarkt verder gezakt. In Europa is de prijs eind vorig jaar sterk gedaald en daarna stabiel gebleven. Begin dit jaar hoopten we nog op een stijging, maar die is uitgebleven. Dit betekent dat prijzen voor nieuwe contracten lager liggen dan een jaar geleden. Suiker Unie verwacht daarom voor 2016 een lager resultaat dan in 2015.

LOONVERWERKING BIETEN LOONT

Al tien jaar laat Suiker Unie een deel van de bieten uit het zuidoosten verwerken bij twee suikerfabrieken net over de grens in Duitsland. Dat levert Suiker Unie voordeel op, maar ook Pfeifer & Langen, de eigenaar van die fabrieken.

Toen de suikerfabrieken in Breda en Puttershoek werden gesloten, was er behoefte een deel van de bieten uit het zuidoosten in Duitsland te laten verwerken. Niet ver over de grens liggen twee fabrieken van Pfeifer & Langen. Verwerking aldaar levert Suiker Unie een interessante verlaging van de transportkosten op. Bovendien wordt de campagne daardoor iets minder lang, wat ook voordelig is in verband met kosten en verliezen bij late levering.

Voor Pfeifer & Langen betekent de extra hoeveelheid bieten een betere kostendekking van de eigen fabrieken. Het paste bovendien goed, omdat er nog ruimte was om de campagne in die fabrieken te verlengen.

Limburg en Gelderland

De bieten uit Zuid-Limburg worden grotendeels verwerkt in Jülich (gelegen tussen Aken en Keulen), op gemiddeld 50 kilometer afstand. Het transport ernaartoe is aanzienlijk korter dan de 180 km naar Dinteloord. Het gaat in Jülich om ongeveer 100.000 ton bieten. Dit varieert jaarlijks, net als de opbrengst en de campagneduur. De fabriek in Jülich heeft een dagcapaciteit van circa 15.000 ton.

Lossen op het terrein van Jülich

Handmatige monstername

De verwerking van de Nederlandse bieten betekent dus een zeven dagen langer durende campagne.

Vanuit oostelijk Gelderland en Noord-Limburg gaan de bieten deels naar de fabriek in Appeldorn (tussen Nijmegen en Oberhausen). Ook daar wordt bespaard op de kilometers. Niet zoveel als in Zuid-Limburg, maar zeker de moeite waard. De hoeveelheid ligt ook hier op rond de 100.000 ton bieten. Appeldorn heeft daardoor een ongeveer twaalf dagen langere campagne. Deze fabriek is duidelijk wat kleiner dan die in Jülich.

Voorwaarde voor verlading is dat er met een bietenmuis wordt geladen. Dat is standaard bij Pfeifer & Langen. De telers en loonwerkers zijn daaraan inmiddels gewend. Het laden en het transport regelt CSVCOVAS. CSVCOVAS werkt overigens in haar hele werkgebied met bietenmuizen.

In de rest van Nederland gebeurt dat niet. De afgelopen jaren is onderzocht of dit voordelen kan opleveren, maar dat bleek niet het geval te zijn.

Uniforme kwaliteitsvaststelling

De levering vindt plaats conform de campagneplanning van beide fabrieken. Dat wil zeggen dat de Nederlandse bieten worden geleverd gedurende de gehele campagne van de Duitse fabrieken. In Appeldorn is de bietenontvangst 24 uur per etmaal geopend, in Jülich 16 uur. Alle monsters worden geanalyseerd in het tarreerlokaal in Jülich. Hier werkt men met apparatuur van de firma Venema die ook de apparatuur voor het tarreerlokaal in Dinteloord heeft geleverd. De monsters worden niet met een rüpro genomen, maar bovenuit de vrachtwagen (handmatig) geprikt. De tarra wordt niet gemeten, maar geschat bij het lossen van de vrachtwagens. De Duitse bietentelersvereniging houdt namens Cosun toezicht op de tarring. Daarnaast bezoeken medewerkers van de agrarische dienst en leden van de betreffende kringbesturen de twee fabrieken om te beoordelen of er op de afgesproken wijze wordt gewerkt.

Gert Sikken

NATTE START CAMPAGNE

Bietencampagne 2015 is in de derde week van september begonnen. Na een aanvankelijk natte start brachten eind september en begin oktober 'suikerweer'. De verwachte hectareopbrengst van 13,8 ton suiker wijst wederom op een topopbrengst.

Dit teeltseizoen gaf een grote tegenstelling in de groeiomstandigheden te zien. Een koud en droog voorjaar werd gevolgd door een warme en vooral natte zomer. De hoeveelheid neerslag in augustus en september was lokaal zo veel dat de oogst van met name de aardappelen onmogelijk was. Ook bij aanvang van de bietencampagne op 22 september waren de oogstomstandigheden niet goed. Dat resulteerde in hoge tarrapercentages, vooral op de klei.

De laatste week van september bracht een weersomslag naar droog en zonnig weer met koude nachten. En ook de bietenoogst verliep iedere dag beter.

Veel tonnen, matig gehalte

Door het natte weer in augustus zijn de bieten flink zwaarder geworden. Daardoor ontstond als het ware ook een verdunningseffect op het gehalte. Ook produceerden de bieten nieuw blad, wat dus suiker kost.

De eerste week hadden we een suikergehalte van gemiddeld 15,5%. De spreiding is groot: tussen de 14 en 18%. Gelukkig had het 'suikerweer' een flink positief effect op het gehalte, zodat dat aan het einde van de tweede campagneweek al

bijna op 16% lag. De opbrengstprognose is nu gemiddeld 13,8 ton suiker per hectare. Die opbrengst zou bereikt kunnen worden bij 82 ton bieten en 16,8% suiker. Die wortelopbrengst lijkt er zeker te komen. Sommige telers rooiden in september al meer dan 90 ton per hectare. We hopen dat het suikergehalte nog een flinke periode doorstijgt, zodat we gemiddeld dichtbij 17% uitkomen.

Dinteloord had een goede start, maar sneed in de eerste dagen wat minder bieten vanwege de verwerking van een resthoeveelheid diksap. Vierverlaten had een forse storing, maar wist dat in de dagen daarna ruimschoots te compenseren. Na een week draaiden de fabrieken op volle kracht en konden de vervoerders flink aan de bak om voldoende bieten aan te voeren.

Suikerafzet en areaal 2016

Door het fors lagere areaal dit jaar is ondanks de hoge hectareopbrengst de totale suikerproductie veel lager dan in 2014.

Suiker Unie kan de productie van 2015 plus de doorgeschoven suiker uit 2014 volledig afzetten. Dat geldt voor quotum-suiker en de surplussuiker. Van doorschuiven van 2015 naar 2016 is dus geen

Steeds vaker worden overlaadwagens ingezet

sprake. Volgend jaar kunnen we weer met een schone lei beginnen. Afgaande op het opgegeven areaal van telers die bietenzaad hebben besteld in de vroegbestelling, lijkt het areaal in 2016 flink te stijgen, met zo'n 10.000 ha. Toch is het daarmee nog steeds lager dan in 2014. Telers lijken wat voorzichtig in hun areaalplanning, terwijl dat niet nodig is. Doorschuiven van 2016 naar 2017 is niet aan de orde. Surplussuiker van 2016 wordt volledig afgerekend.

In de vroege zaadbestelling is zo'n 35% van het benodigde bietenzaad 2016 inmiddels besteld. Het meest gevraagd zijn Isabella KWS, Florena KWS en BTS990. Ruim tachtig procent van deze vroegbestelling is digitaal besteld.

Gert Sikken

DE ZELFAANVOER WORDT GESCHIEDENIS

Dit is een campagne met een bijzonder historisch momentje. Het is de laatste keer dat telers zelf hun bieten naar de fabriek in Dinteloord kunnen brengen. Na deze campagne is het gedaan met de zelfaanvoer.

Zelf aanvoeren heeft zijn voordelen, zegt Martijn Voorbraak uit Dinteloord, een van de laatste zelfaanvoerders. Martijn rijdt zijn net gerooide bieten af land rechtstreeks naar de fabriek. Ze worden vanaf de rooier rechtstreeks op de wagen geladen. "Het streven is zo veel mogelijk ton suiker per hectare. Zo heb je geen suikerverlies door bewaring. En het is praktisch. Ik ben in één keer van al mijn bieten verlost. En je houdt het erf schoon. Dat scheelt werk", zegt Voorbraak.

Strakke planning

Martijn heeft referentie voor 8,5 hectare bieten. Zijn percelen liggen deels verspreid over grotere afstand van het bedrijf. "Op weg naar huis ben ik bijna net zo snel op de fabriek als op het erf. Wat is er dan efficiënter dan ze daar rechtstreeks af te leveren? Als dat niet zo was, zou ik er niet snel aan beginnen. Voor de vergoeding van € 1,90 per ton hoef je het niet te doen", vertelt hij. "Alleen bij late

levering gaan de bieten eerst het erf op. Dan is zelfaanvoer veel minder aantrekkelijk. Voor dat bedrag is het eigenlijk niet te doen."

Bieten afleveren zoals Martijn doet, vereist een strakke planning en een hoop geluk, want het weer zit niet altijd mee als tegelijkertijd gerooid en geleverd moet worden. Vorig jaar was het met de hele oogst, met vier kipwagens die af en aan bleven rijden, met een dag gepiept. "We begonnen 's ochtends om half acht. Om negen uur 's avonds waren we klaar. En we hebben tussendoor ook nog rustig gegeten", verzekert Martijn.

Begrip ervoor dat de zelfaanvoer stopt

55 ritten

Voorbraak levert bij voorkeur rond 1 november. "Wij hebben graag een datum voor de vorst begint, want we zaaien tarwe na de bieten." In het bouwplan zitten verder graszaad, uien, consumptie- en pootaardappelen en (vorig jaar) blauwmaanzaad. Vroeger rooide Martijn zijn bieten zelf. Toen kwam het wat minder nauw met de tijd. Maar zelf rooien doet hij al niet meer sinds hij voor het vervoer overschakelde van kipwagens met een laadvermogen van 12 ton naar wagens van 20 ton. De oude rooier kon over de rand van de nieuwe niet lossen. Een nieuwe rooier aanschaffen was niet zinvol. Deze campagne rooit Martijn op 4 en 5 november. Vorig jaar bracht hij met zijn kippers op één dag in 55 ritten 1100 ton bieten naar de fabriek. Dit jaar heeft hij maar 6,5 hectare. De bieten groeien bovendien minder hard dan vorig jaar. Martijn: "Als het dit jaar bruto 100 ton bieten per hectare is, ben ik dik tevreden."

Improviseren

Geheel zonder risico is de zelfaanvoer overigens niet. Als er bij de suikerfabriek een probleem is met de bietenontvangst, vertaalt zich dat direct in een logistiek probleem voor Martijn. "Als er toevallig een storing is, sta je vast. Letterlijk en figuurlijk. Dan wordt het: bellen met de collega's op de andere trekkers. De bieten moeten dan op het erf worden gestort, want de rooier moet wel blijven draaien." Ook als de weersomstandigheden tegenzitten om te rooien, wordt het lastig. Martijn: "Dan is het wel eens ploeteren. Het is namelijk niet zo dat je dan zo maar even de week erop kunt leveren. Als er tussentijds geen gaatje is, kom je automatisch in de laatste week. Dat betekent extra werk. Dan is het gedaan met het kleine plusje."

Doorgaans loopt de aanvoer overigens gesmeerd. Iedere zelfaanvoerder heeft twee dagen de tijd voor zijn levering. De afhandeling op de fabriek gaat snel. "Als het niet al te druk is, ben je binnen tien minuten weer van het terrein af", zegt Martijn. De bemonstering gaat in dezelfde frequentie als bij de vrachtwagens, maar omgerekend per ton bieten is de zelfaanvoer iets duurder door het grotere aantal vrachten.

Afgesproken dagen

Er zijn dit jaar nog negentien zelfaanvoerders. In totaal 93 hectare bieten. Ze wonen in een straal van zes kilometer om de fabriek. Sommigen leveren hun bieten in één keer, zoals Martijn. Anderen doen het in twee rondes. Op de afgesproken dagen mag aangeleverd worden tussen 7.30 en 21.30 uur. "Dat heeft te maken met de hoeveelheid geluid die 's nachts mag worden gemaakt", aldus Teun Kleinjan, medewerker van de agrarische dienst. Leveren kan bovendien alleen op dinsdag, woensdag, donderdag en vrijdag. "Op maandag werken we de eventueel overgebleven voorraad weg van het week-

Martijn Voorbraak: "Ik heb er vrede mee"

einde. En op zaterdag is het altijd extra druk met de aanvoer in verband met het weekeinde", licht Kleinjan de gang van zaken toe.

Bietenprijs

De bietenlogistiek is de achilleshiel van de fabriek. De aanvoer is een lopende band die niet mag haperen. Er moet continue aanvoer zijn. Dat moet efficiënt en dus snel en liefst grootschalig, tegen zo laag mogelijke kosten, gebeuren. De logistiek is een grote kostenpost in het totaal van de productiekosten. Hoe beter georganiseerd en hoe gesmeerder die aanvoer loopt, hoe lager de kosten en dus hoe beter voor de bietenprijs. Vandaar ook de automatisering en de draadloze overdracht van leveringsgegevens van de laadkraan, naar de vrachtwagenchauffeur, naar de fabriek. Alles gaat snel en zonder dat het veel tijd en mankracht kost. En met vrachtwagens met een laadvermogen van 35 ton. De zelfaanvoer past steeds minder in dat geheel van schaalvergroting, stroomlijning en snelle, gedigitaliseerde afhandeling van vrachten. Daarom is het tijdperk van de zelfaanvoer na deze campagne definitief voorbij. De

zelfaanvoer wordt geschiedenis. Begonnen in een ver verleden, toen de meeste boerenbedrijven nog heel klein waren en de beetwortelteelt kleinschalig en het aantal tonnen per hectare zeer bescheiden. Maar de tijden zijn veranderd.

Gevalletje 'Jammer'

Dat de zelfaanvoer vervalst? Een gevalletje 'Jammer, maar het is niet anders', constateert Martijn in alle nuchterheid. "Ik heb er vrede mee. We wisten dat het een keer afgelopen zou zijn. Dat besluit is drie jaar geleden genomen. Ik heb er ook wel begrip voor. Wij rijden één dag af en aan. Daarvoor moet je bij de fabriek aparte pasjes regelen. De informatie moet bovendien worden ingelezen in een apart computerprogramma. Het is voor de fabriek allemaal extra administratief gedoe. Eigenlijk loop je ze daar een beetje voor de voeten. Ook daarom heb ik er vrede mee."

Volgend jaar maakt Martijn een verharde laadplaats. Dan heeft hij tevens meer flexibiliteit met oogsten. Dan wordt het: rooibare dagen benutten.

Ton Schönwetter

BETACAL-LEVERING GEMAKKELIJKER

Sinds de start van de campagne produceren de beide fabrieken van Suiker Unie ook weer Betacal Flow. De fabriek in Vierverlaten belevert dit jaar een groter gebied.

Er wordt weer volop met Betacal gereden naar de diverse percelen. Betacal is vooral op de klei een structuurverbeteraar. Op lichte grond is het de meststof om de pH op peil te houden. We zien daar helaas elk jaar nog bietenpercelen die door een te lage pH 'verongelukken'. Onnodig dus.

Veertig vrachten per dag

De fabriek in Vierverlaten levert normaal zijn Betacal Flow in het noorden van Nederland, Noord-Holland (tot het Noordzeekanaal), oostelijk Flevoland en Overijssel. Dit jaar wordt het achterland van Vierverlaten vergroot en krijgen ook de Haarlemmermeer, de Betuwe, Gelderland en zuidelijk Flevoland vanuit het

noorden geleverd. Dagelijks gaan er zo ruim veertig vrachten de deur uit.

Betere planning

Een deel van de Betacal Flow wordt vanuit Vierverlaten geleverd door Bos Agra Service. Om een goed inzicht te krijgen van de percelen waar geleverd moet worden, werkt Bos Agra Service met een digitaal registratiesysteem, waarbij de teler zelf de percelen kan intekenen. Bos kan zo de leveringen beter inplannen en sneller leveren.

In Noord-Holland verzorgt Van der Stelt uit Beverwijk de afzet van Betacal. Dit bedrijf werkt met een soortgelijk programma. Het communiceert met Crop-R. Nadat Van der Stelt de opdracht van de

fabriek heeft ontvangen, stuurt hij de teler een email met het verzoek om via een link naar de website van Crop-R te gaan en daar het betreffende perceel (of een gedeelte daarvan) in te kleuren. De percelen staan ook bij RVO.nl geregistreerd. De machinist weet zo de perceelsoppervlakte en de precieze dosering om de bestelde hoeveelheid Betacal Flow goed te verdelen over het bewuste perceel. Als hij dat gedaan heeft, geeft hij dit door aan Van der Stelt, zodat die de fabriek kan informeren dat afgeleverd is. Door zo te werken hoeft Van der Stelt niet onnodig heen en weer te rijden.

Beide systemen zijn voorbeelden van de toepassing van geografische perceelsinformatie. Dergelijke toepassingen zullen de komende jaren verder in gebruik toenemen.

Nieuwe stap

Een vervolgstap in het Crop-R-systeem wordt, dat de teler automatisch bericht ontvangt als de Betacal Flow is verspreid. Met de daarbij behorende landbouwkundige informatie. De teler kan die informatie vervolgens verwerken in zijn eigen managementsysteem. Zover is het nog niet, maar het komt eraan.

Rudi van der Glas, planner van Bos Agra Service: "De machinist leest op zijn boordcomputer uit bij welke klant en voor welk perceel de Betacal is besteld. De klant kan ook de gewenste dosering van tevoren aangegeven. Hierdoor kunnen we snel en efficiënt werken. Dat werkt prettiger."

Boordcomputer in cabine verspreidingsmachine

Rudi van der Glas

Rik Gengler

HET BLIJFT OPLETTE

Bij de teelt, maar ook tijdens de oogst is het zaak goed te letten op onregelmatigheden en op opmerkelijke zaken. Die kunnen aanleiding geven tot een andere, betere aanpak van de teelt.

Regelmatig bijsturen tijdens het groeiseizoen is gewenst. Het gaat om waarnemen en daar ook goed naar handelen. Ook bij de bestrijding van bladschimmels geldt dit. Bent u bij het zien van de eerste vlekjes begonnen met bestrijding? Minstens zo belangrijk is dat ook een eventueel tweede en/of derde bespuiting op het juiste moment wordt uitgevoerd. Bij een bespuiting gaat het ook om de keuze van het juiste middel. Daarvoor is het van belang te weten welke bladschimmels in het perceel aanwezig zijn. Kortom, eerst goed kijken wat er speelt en dan de juiste beslissing nemen. Overigens zijn de bladschimmels dit jaar over het algemeen goed onder controle gehouden. De meeste percelen zijn inmiddels drie keer gespoten.

Doorbraak rhizomanie

Om de juiste maatregelen te kunnen nemen is het van belang problemen te herkennen. In de Flevopolders, maar ook in het zuidwesten zien we steeds meer percelen met een doorbraak van rhizomanie. Het is zichtbaar aan de talrijke 'blinkers': bieten met iets langere bladstelen en met blad dat lichter (fluorescerend) groen van kleur is.

Bij de rhizomanieresistente rassen zijn niet alle planten 100% resistent. Een enkele blinker op het perceel kan voorkomen. Maar als er veel bij elkaar in de buurt staan, klopt er iets niet. Dan moet er een alarmbel afgaan. Graaf de biet uit en kijk naar de rhizomanie-kenmerken: insnoering en/of wortelbaardgroei. In dergelijke gevallen moet u kiezen voor een ras met een aanvullende resistentie. Doe dit ook

Veel blinkers bij elkaar? Dat klopt niet.

als er op de naburige percelen sprake is van doorbraak van rhizomanieresistentie. Er zijn meerdere, financieel interessante rassen op dit gebied. Sommige zijn ook bca-resistent.

Monitoring

Het blijft goed opletten. De agrarische dienst gaat dit punt verder aanscherpen. Deze campagne beoordelen we de gerooide partijen steekproefsgewijs op opmerkelijkheden. Daarmee willen wij stimuleren dat maatregelen worden genomen ter voorkoming van ziektes en plagen, zoals stengelaaltje, rhizoctonia en aphanomyces. Maar ook om aandacht voor punten als vertakte bieten, de kwaliteit van het kopwerk en de vorm van de hoop. De informatie wordt gebruikt om nog gericht te kunnen adviseren. Of om nader onderzoek te doen, zodat u als teler kunt bijsturen om te komen tot een optimale bietenteelt.

Opmerkelijkheden worden met u gedeeld

via Cosun Magazine, Unitip, in onderling contact en via teeltvergaderingen. Voor de data van de teeltvergaderingen 2015/2016 zie de ledenwebsite.

Kees Geschiere

Controle aan de hoop

WIE GOED BEWAART, DIE HEEFT WAT

Hoewel de bietencampagne dit jaar korter is dan in voorgaande jaren, zullen toch weer de nodige bieten voor meerdere weken bewaard moeten worden. Het blijft daarbij onverminderd van belang om de oogst en het aanleggen en afdekken van de bewaarhoop met zorg uit te voeren en tijdens de bewaarperiode de temperatuur in de bietenhoop goed te blijven volgen.

Een gezond gewas en goed rooiwerk zijn basisvoorwaarden voor een succesvolle bewaring van bieten. Door rot of vorst aangetaste bieten geven hoge bewaarverliezen in de hoop. Probeer daarom te voorkomen dat zulke bieten in de hoop komen. De rooiqualiteit en de temperatuur in de hoop tijdens de bewaring bepalen vervolgens in grote mate de bewaarverliezen.

Oogst met aandacht

Rooi bij late levering niet onnodig vroeg, maar wacht ook weer niet zolang totdat de kans op zeer natte of bevroren grond te groot wordt. Bij rooien onder gunstige omstandigheden voldoet een minder intensieve reiniging om grondtarra, bladresten en onkruid voldoende te verwijderen en kunnen puntbreuk en kneuzingen beperkt worden. Let op dat het kopwerk goed uitgevoerd wordt: niet te diep, maar wel alle bladstelen eraf. Probeer ook bij het aanleggen van de bewaarhoop beschadiging van de bieten zoveel mogelijk te voorkomen.

Gezonde, schone en weinig beschadigde bieten zijn een eerste vereiste voor een goed bewaarresultaat. Uit een langgerekte, dakvormige hoop kan de warmte goed weg. Afdekken van de hoop met vliesdoek houdt de bieten droog. Bij vorst is echter een aanvullende laag winddicht materiaal nodig om bevroren bieten te voorkomen.

Controleer de temperatuur in de hoop

In een langgerekte, dakvormige hoop van maximaal 2,5 meter hoog kan de ademhalingswarmte van de bieten via natuurlijke ventilatie doorgaans voldoende worden afgevoerd. Indien telers wegens ruimtegebrek zich toch genoodzaakt zien om van deze hoopvorm af te wijken kan mechanische ventilatie uitkomst bieden om warme plekken in het midden van de hoop te voorkomen. De afdekstrategie moet erop gericht zijn om de bieten zo koel mogelijk, maar wel vorstvrij, en droog te houden. Check dagelijks de actuele weersvoorspellingen en eventuele vorstwaarschuwing en dek de hoop tijdig af met geschikt materiaal als grote hoeveelheden (>10 mm) regen of vorst

verwacht worden. Meet vervolgens regelmatig de temperatuur op diverse plaatsen in de hoop en onderneem actie als de temperatuur tot boven de 8°C stijgt. Kijk voor verdere bewaaradviezen op www.irs.nl/oogst.

Martijn Leijdekkers

Vanaf 1 oktober tot einde campagne zijn per regio de weersvoorspellingen en de adviezen over afdekken of opengooien van bewaarhoppen te raadplegen via de website van het IRS. Ook te benaderen via het scannen van deze QR-code.

Rubriek onder verantwoordelijkheid van:

Postbus 32, 4600 AA Bergen op Zoom

Tel.: +31 (0) 164 274 400
Fax.: +31 (0) 164 250 962

irs@irs.nl
www.irs.nl

Eindredactie: Jurgen Maassen

OPLETTEN BIJ DE GRONDBEWERKING IN HET NAJAAR **BETAALT ZICH TERUG!**

Een van de belangrijke factoren voor een succesvolle suikerbietenteelt is een vlotte start in het voorjaar. De kans op een goede start in het voorjaar vergroot u door de grondbewerkingen in het najaar en winter met aandacht en nauwkeurigheid uit te voeren.

Dit begint met stimuleren dat de natuur zijn werk kan doen voor de bodemstructuur. Voorkomen dat water langdurig op het perceel staat is essentieel voor de grond, ook op lichte gronden waar de hoofdgrondbewerking pas in het voorjaar plaatsvindt. Daarom is het op zowel kleihoudende als zandgronden belangrijk om het water dat op het land blijft staan af te laten.

Vochtigheid grond

De vochtigheid van de grond is bepalend of een bewerking wel of niet uitgevoerd kan worden. Dit geldt ook voor de (diepe) sporen die op het perceel achterblijven na de oogst, hieronder bevinden zich ook de voormalige spuitsporen. Door deze sporen los te trekken met bijvoorbeeld een woelpoot of cultivator heft u de verdichting op en het contact met de ondergrond (en eventuele drains) wordt hersteld. Hierdoor vermindert de kans dat er water op het perceel blijft staan. Het

Overweeg op zwaardere kleigronden (>17,5% lutum) om bij het ploegen de ploegsneden te egaliseren met bijvoorbeeld een snedemixer. Dan kan in het voorjaar makkelijker een goed zaaibed klaargelegd worden.

Het lostrekken van oogstsporen moet onder gunstige omstandigheden (voldoende droog zodat de grond niet versmeert) plaatsvinden.

lostrekken van oogstsporen moet, net als alle grondbewerkingen in het najaar, onder gunstige omstandigheden (voldoende droog zodat de grond niet versmeert) plaatsvinden. Voert u dit uit onder natte omstandigheden dan doet deze maatregel meer kwaad dan goed. De grond versmeert en daardoor wordt een storende laag in de grond gecreëerd.

Hoofdgrondbewerking in het najaar

Op kleigronden kunt u voor de suikerbieten kiezen uit verschillende manieren van hoofdgrondbewerking: ploegen, spitten, bouwvoorwoelen of cultivatoren. Welke van deze de voorkeur heeft hangt van bedrijfspecifieke factoren af. Geen van deze

grondbewerkingen heeft een voorkeur als het gaat om opbrengst. Voorwaarde is wel dat u de volledige bouwvoor voldoende los maakt, er geen storende lagen in of direct onder de bouwvoor voorkomen, u onder voldoende droge omstandigheden werkt en het perceel na de bewerking vlak ligt. Overweeg om op gronden met meer dan 17% lutum bij het ploegen de ploegsneden te egaliseren met bijvoorbeeld een snedemixer of later te doen in een aparte werkgang met bijvoorbeeld een rotorkopeg over de (eventuele) vorst. Dan kan in het voorjaar makkelijker een goed zaaibed klaargelegd worden.

Bram Hanse

AALTJESBEHEERSING IN DE SUIKERBIETENTEELT

In de bietenteelt kunnen diverse soorten aaltjes schade veroorzaken, niet alleen bietencysteaaltjes, maar ook vrijlevende-, wortelknobbel- en stengelaaltjes kunnen voor aanzienlijke schade zorgen. Door beheersing ervan kunt u problemen met aaltjes in de bietenteelt voorkomen.

Schade door trichodoridae, zoals op de foto, en andere aaltjes is komend jaar mogelijk niet met Vydate 10G te voorkomen, doordat het product niet beschikbaar is.

Meerkoppigheid, vertakkingen, knobbels op de wortels, koprot, meer tarra en een lagere wortelopbrengst zijn allemaal signalen die kunnen duiden op aaltjes. Het is belangrijk om te weten welke aaltjes op een perceel aanwezig zijn om de juiste maatregelen te treffen om schade te beperken.

Bietencysteaaltjes

De schade die gele en witte bietencysteaaltjes veroorzaken kenmerkt zich door

een lagere wortelopbrengst en vertakkingen aan de wortels. In het seizoen zijn slapende bieten vaak zichtbaar, zeker in een zomer als die van 2015. In het rassenassortiment zijn voldoende rassen beschikbaar die partieel resistent zijn tegen deze aaltjes. Deze rassen hebben een (fors) hogere opbrengst in vergelijking met vatbare rassen als bietencysteaaltjes op een perceel aanwezig zijn. Daarnaast helpen resistente groenbemesters en een ruime(re) vruchtwisseling de schade te beperken.

Vrijlevende wortelaaltjes

Vertakkingen van de wortels in het vroege voorjaar kunnen een gevolg zijn van vrijlevende wortelaaltjes, ook wel trichodoridae genoemd. De wortels kunnen soms horizontaal gaan groeien en de bieten blijven vaak achter in groei. Typisch beeld hierbij is dat sommige planten in de rij wel goed staan, afgewisseld met aangetaste planten. De schadedrempel van deze aaltjes ligt op 150 larven per 100 ml grond. Ze doen vooral schade op plekken met een lage pH (< 5,0) en wei-

nig organische stof. Zorg dus dat de pH op alle plekken op het perceel voldoende hoog is. Ook kan het helpen om organische stof, bijvoorbeeld in de vorm van groencompost, aan te voeren. De schade zal dan minder zijn.

Wortelknobbelaaltjes

Deze aaltjes veroorzaken knobbels op de wortels, waardoor vertakkingen ontstaan. Er zijn vier verschillende soorten belangrijk in de bietenteelt. Dit zijn het noorderlijk wortelknobbelaaltje (*M. hapla*), het maïswortelknobbelaaltje (*M. chitwoodi*), het bedrieglijk maïswortelknobbelaaltje (*M. fallax*) en het graswortelknobbelaaltje (*M. naasi*). Het is zeer belangrijk om dit onderscheid te maken, aangezien ze alle vier een andere waardplantenreeks hebben. Alleen van *M. chitwoodi* en *M. fallax* zijn schadedrempels bekend van respectievelijk 500 en 2500 aaltjes per 100 ml grond. Schade is grotendeels te voorkomen door de bieten niet te telen op een perceel waar in 2015 een waardplant heeft gestaan. Meer informatie hierover vindt u op www.aaltjesschema.nl.

Stengelaaltjes

Stengelaaltjes kunnen in het voorjaar meerkoppigheid veroorzaken. Maar veel erger is dat bieten vanaf september volledig kunnen rotten als gevolg van deze aaltjes. Het aaltje komt vooral voor op zavel- en kleigronden en kan jarenlang overleven. Ze zijn zeer schadelijk, want al

Alleen door het nemen van een grondmonster weet u welke aaltjes op een perceel aanwezig zijn en kunt u gerichte beheersmaatregelen nemen.

vanaf 1 aaltje per liter grond kan het zijn dat er veel wortelrot ontstaat. Vroeg leveren beperkt in veel gevallen de schade. De aantasting neemt namelijk sterk toe in het najaar.

Bemonsteren

Om te weten met welke aaltjes u te maken heeft, is het advies om de aaltjesituatie in kaart te brengen door grondmonsters te laten analyseren. Omdat de aaltjes vaak pleksgewijs voorkomen, is het het beste om van iedere hectare één monster te laten analyseren. Een monster bestaat uit ten minste 60 stekken. Voor wortelknobbelaaltjes en vrijlevende wortelaaltjes zijn de maanden november tot en met maart het meest geschikt. Voor

het vaststellen van wortelknobbelaaltjes is het belangrijk dat de analyse in het laboratorium wordt uitgevoerd inclusief incubatie. Dit betekent dat ook de aaltjes, die zich in plantenresten bevinden, worden meegeteld. Het monster laten analyseren zonder incubatie, kan leiden tot een onderschatting van de aantallen en dus verkeerde keuzes. Monsters voor bietencysteaaltjes kunt u ook nemen en laten analyseren in de maanden november tot en met maart, mits er in de zes maanden voorafgaand aan de bemonstering geen waardplant van deze aaltjes op het perceel heeft gestaan. Dit zijn bijvoorbeeld koolsoorten, maar ook de groenbemers bladrammenas, gele mosterd of een mengsel van groenbemers waarin koolsoorten zitten. Overleg voor het juiste bemonsteringstijdstip en de grootte van grondmonsters voor stengelaaltjes met het laboratorium. Voor deze analyse hebben ze namelijk meer grond nodig dan voor de analyse van overige aaltjes. Meer informatie over het nemen van grondmonsters is terug te vinden in de brochure 'Bemonsteren op aaltjes – doe het met regelmaat', die te vinden is op www.kennisakker.nl.

Elma Raaijmakers

Vydate 10G mogelijk niet beschikbaar in 2016

Het ziet er nu naar uit dat Vydate 10G in 2016 niet beschikbaar zal zijn. Er zijn geen chemische alternatieven tegen aaltjes toegelaten in de bietenteelt. Daarom is het dit jaar erg belangrijk om vooraf in kaart te hebben welke aaltjes op het perceel aanwezig zijn en in welke aantallen. Indien het nog kan, dan kunt u op basis van de uitslagen van de aaltjesmonsters eventueel overwegen om de bieten komend jaar op een ander perceel te zaaien. Neem dan ook van dit perceel een monster.

VRAAG EN ANTWOORD

HOE ZIJN DE DOORGESCHOVEN SURPLUSBIETEN UITBETAALD?

Bietentelers met doorgeschoven surplusbieten van campagne 2014 hebben onlangs voor deze bieten een voorschot ontvangen van 23 euro per ton netto. Ook is een kwaliteitsverrekening van toepassing op basis van het suikergehalte en de winbaarheid van campagne 2014. Tarra en eventuele premies zijn al verrekend in de vorige campagne. Voor het doorschuiven wordt per ton netto bieten bij 16% aan opslagkosten 5 euro in rekening gebracht. Hierdoor zal het aantal tonnen waarover een bijdrage wordt verrekend, meestal afwijken van de tonnen waarover een voorschot is betaald.

HOEVEEL HECTARE BIETEN MOET IK UITZAAIEN IN 2016?

Op veel bedrijven wordt nu het nieuwe bouwplan ingericht. Voor de keuze van het bietenareaal is het advies: Volg de toewijzing. Die is hoger, omdat er voor volgend teeltseizoen geen doorgeschoven suiker is. Alle suiker die in deze campagne wordt geproduceerd, wordt afgezet. Tevens is besloten dat ook voor 2016 geen surplus suiker hoeft te worden doorgeschoven.

Vaste referentie

2016 is het laatste jaar dat meetelt voor de referentieopbouw. Vanaf 2017 krijgt ieder lid een vaste referentie, gebaseerd op de voorgaande jaren, waaronder productiejaar 2016. Dat betekent, dat voor de referentieopbouw het vol leveren van de toewijzing belangrijk is. Omdat de toewijzing voor 2016 gelijk is aan die van 2014 rekent Cosun erop dat ongeveer dezelfde hoeveelheid wordt ingezaaid als in 2014 en dat ook het totale areaal op het niveau van 2014 (75.000 hectare) uitkomt.

KORT NIEUWS

CHECK BIETENAUTO'S

Tijdens de campagne wordt op bietenauto's een vervoerscheck uitgevoerd. De agrarische dienst voert de controle uit. Dit gebeurt op beide suikerfabrieken.

Gecontroleerd wordt of de eisen, gesteld aan veiligheid en voedselveiligheid, worden nageleefd. De chauffeur moet de chauffeursinstructies, transportvoorwaarden en de registratie van de vrachten kunnen overleggen. De wagens moeten voorzien zijn van reflecterende striping en dubbele borging van de dwarsstangen. De chauffeur moet bovendien weten hoe te handelen bij calamiteiten. Wagens die in orde zijn, krijgen een goedkeuringssticker.